

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
DEPARTAMENTUL PENTRU STUDII DOCTORALE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT**

**COORDONATOR:
PROF.UNIV. DR. MIRCEA POPA**

DOCTORAND: ELENA GHEORGHIU

ALBA IULIA

2014

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
DEPARTAMENTUL PENTRU STUDII DOCTORALE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
DIMITRIE CANTEMIR ȘI CREANGA DE AUR. IPOSTAZE ALE FOLCLORULUI
ÎN OPERA CANTEMIRIANĂ
REZUMAT**

**COORDONATOR:
PROF.UNIV. DR. MIRCEA POPA**

DOCTORAND: ELENA GHEORGHIU

**ALBA IULIA
2014**

**DIMITRIE CANTEMIR ȘI CREANGA DE AUR.
IPOSTAZE ALE FOLCLORULUI ÎN OPERA
CANTEMIRIANĂ**

ABREVIERI

INTRODUCERE.....8

CAPITOLUL I DIMITRIE CANTEMIR. CONSIDERAȚII GENERALE

I.1.CADRUL ISTORICO-GEOGRAFIC.....21

I.2.DIMITRIE CANTEMIR. VIAȚA ȘI OPERA

I.2.1 DIMITRIE CANTEMIR – VIAȚA ȘI CARIERA POLITICĂ.....27

I.2.2 DIMITRIE CANTEMIR ȘI ACTIVITATEA CULTURALĂ

I.2.2.1.PREOCUPĂRI TEOLOGICE LA CANTEMIR.....34

I.2.2.2 PREOCUPĂRI METAFIZICE39

I.2.2.3 CANTEMIR- ISTORIC, ARHEOLOG ȘI ISTORIOGRAF.....42

I.2.2.4 DIMITRIE CANTEMIR-GEOGRAF.....43

I2.2.5. PREOCUPĂRI DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR.....45

I.2.2.6. DIMITRIE CANTEMIR-MUZICIAN DE MARCĂ.....47

CAPITOLUL II CULTURĂ MEDIEVALĂ ȘI FOLCLOR LA DIMITRIE

CANTEMIR. DELIMITĂRI ȘI PRECIZĂRI TERMINOLOGICE.....50

II.1. CONCEPTUL DE CULTURĂ MEDIEVALĂ.....55

II.2. CONCEPTUL DE FOLCLOR.....67

II.3. CULTURA POPULARĂ, SPIRITUALĂ ȘI MATERIALĂ.....77

CAPITOLUL III SIMBOLUL POPULAR ÎN OPERA CANTEMIRIANĂ

III.1 SIMBOLURI ANIMALIERE.....81

III. 1. 1. EQUUS INTER SYMBOLUM ET MITHUS.....82

III.1.2. CAPRA ȘI MASCA RITUALĂ.....89

III.1.3. LUPUL ARHAIC.....	93
III. 2. SIMBOLURILE POPULARE DIN FOLCLORUL CANTEMIRIAN ...	98
CAPITOLUL IV. INTERFERENȚE ÎNTRE FOLCLORUL CANTEMIRIAN ȘI FOLCLORUL CONTEMPORAN	
IV.1. ISTORIE ORALĂ ȘI TRADIȚIE LA DIMITRIE CANTEMIR.....	118
IV.2. RITURILE DE TRECERE.....	120
IV.2.1.NUNTA.....	122
IV.2.1.1. CEREMONIALUL PEȚITULUI.....	125
IV.2.1.2. DE CEREMONIIS NUPTIIS.....	131
IV.2.2.MOARTEA.....	138
IV.2.2.1.PRIVEGHIUL. JOCURILE DE PRIVEGHI ȘI MĂȘTILE FUNERARE...	143
IV.2.2.2.BOCETUL.....	146
IV.2.2. 3. „ODIHNA”.....	151
IV.2.2.4. MOARTEA CA ȘI CĂLĂTORIE ÎNIȚIATICĂ	
IV.2.2.4.1. MOARTEA: DUBLUL FIINȚEI.....	152
IV.2.2.4.2. CĂLĂTORIA ÎNIȚIATICĂ SPRE <i>LUMEA DE DINCOLO</i>	154
IV.3.MĂȘTILE POPULARE.....	163
IV.4. ROLUL MĂȘTII ÎN MEDICINA POPULARĂ.....	173
IV.4.1.RITUALUL CĂLUȘARILOR ÎNTRE MAGIE ȘI MEDICINĂ POPULARĂ.....	175
IV.4.2.MĂȘTI POPULARE CU CHARACTER MAGICO- VINDECĂTOR.....	181
IV.5. CUTUME ȘI TRADIȚII LUDICE LA DIMITRIE CANTEMIR.....	183
IV.6.SEMNIFICAȚII ALE MITOLOGIEI TRACO-DACICE ÎN OPERA CANTEMIRIANĂ.....	1
88	
IV.7. CULTUL SOARELUI LA DIMITRIE CANTEMIR.....	194
IV. 8. DESCÂNTECUL.....	203
IV.8.1. ORIGINEA DESCÂNTECELORE.....	209
IV.8.2. IMAGINEA DE LEGENDĂ A DESCÂNTĂTOAREI ȘI ROLUL EI ÎN COMUNITATEA RURALĂ.....	212
IV.8.3.CONDIȚII NECESARE DESFĂȘURĂRII DESCÂNTECULUI.....	217

CAPITOLUL V. DIMITRIE CANTEMIR ȘI MOTIVUL „CREANGA DE AUR”

V.1.1. CONCEPTUL „CREANGA DE AUR”	222
V.1.2. MOTIVUL „CREANGA DE AUR” LA DIMITRIE CANTEMIR	225

CAPITOLUL VI. REPREZENTAREA SPAȚIULUI ȘI TIMPULUI ÎN OPERA CANTEMIRIANĂ..... 248 |

VI.1. REPREZENTAREA SPAȚIULUI	252
--	-----

VI.2. REPREZENTAREA TIMPULUI	256
---	-----

CONCLUZII	268
------------------------	-----

BIBLIOGRAFIE	271
---------------------------	-----

ANEXE	297
--------------------	-----

1

REZUMATUL TEZEI

Cuvinte cheie: Dimitrie Cantemir, Creanga de Aur, cultură populară, etnografie, folclor, păgânism popular, simbol, magie, sacru, profan, etnogeneză, creștinism popular, rituri de trecere, șamanism, practici arhaice, James Frazer, Vergiliu, Eneida, mitologie greco-romană, ethos, Paparuda, ielele, rit, ritual, descântec, jertfă.

Argument. Lucrarea abordează o temă nouă, extrem de fecundă pentru cercetarea folclorică autohtonă care face o legătură între unele practici precreștine din spațiul carpato-pontic și care-și găsesc valențe în mitologia greco-romană și în operele lui Vergiliu.

Alcătuirea unei teme de cercetare în legătură cu Dimitrie Cantemir și simbolistica *Crengii de Aur* stârnește neliniște celui care studiază acest subiect, interesul asupra temei fiind marcat de misticismul oriental, de practicile magico-religioase, de păgânismul popular și de magia simpatetică.

Operele lui Cantemir au fost cercetate, până acum, de către specialiști în antropologie, filologie, filosofie, istorie, sociologie, teologie, etnografie, dar niciodată nu s-a pus problema identificării simbolurilor și comentării ample a păgânismului popular.

Toate abordările de până acum s-au bazat pe o metodologie specifică școlii și filonului exegetic, ceea ce accentuează dificultățile cercetării pe care am întreprins-o, încercând să decriptăm simbolistica și misterele religiei păgâne românești.

Dificultatea cercetării rezidă din însăși personalitatea subiectului acestui studiu, Dimitrie Cantemir, acest Herodot al secolului Luminilor, care avea preocupări pluridisciplinare de: teologie, istorie, filosofie, antropologie, muzicologie, geografie, logică, istorie a religiilor, cartografie și literatură. Cercetătorului îi este greu să stăpânească toate domeniile pe care le-a cunoscut Cantemir, pentru a elabora concluzii pertinente. De aceea este importantă studierea întregului *corpus* de opere cantemiriene și nu trunchierea materialului cercetat. După studiul întregii opere cantemiriene se poate trece la stadiul al doilea al cercetării care se restrânge la două lucrări valoroase: *Descrierea Moldovei* și *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*.

Cantemir este foarte popular în cultura română datorită faptului că a menținut vii tradițiile naționale, prin trecerea lor în documentele vremii. Ca și reprezentant de marcă al Academiei din Berlin, el a pus în valoare cultura română din perspectivă etnologică, folclorică, cu toate părțile sale componente: eroi, simboluri, mitologie, rituri de trecere, ritualuri, invocări etc.

Simbolistica anuală este prezentată de Cantemir ca făcând parte din cultura populară în care se regăesc elemente arhaice păstrate de la strămoșii noștri daci sau elemente preluate de la romani și care atestă continuitatea românilor pe aceste locuri și originea lor daco-romană.

El este un deschizător de drumuri în domeniul folclorului și al păstrării tradițiilor românești, deoarece până la el nu s-a mai scris despre acestea. Probabil acest obicei dacic de a păstra tradițiile prin viu grai și de a nu le consemna în scris au dus la această penurie de informații. Astfel, lucrările lui Cantemir privitoare la folclorul românesc constituie adevărate izvoare ale culturii naționale. Interpretarea simbolurilor după cultura sa latină, m-a determinat să cataloghez lucrarea sub titlul de *Creanga de Aur*, încercând să interpretez simbolistica românească prin prisma scrierilor cantemirene și nu a simbolurilor orientale. Desigur, Cantemir a fost influențat de cultura latină a lui Vergiliu, interpretând o serie de simboluri după mitologia greco-romană, neexcluzând și elementul religios autohton.

Actualitatea și importanța temei abordate.

Studiile și articolele redactate pe această tematică sunt limitate în cercetare, unele teme de referință din opera sa fiind neglijate cu desăvârșire.

Noutatea cercetării este marcată și de actualitatea scrierilor sale, deoarece până în zilele noastre, foarte multe dintre datinile și obiceiurile populare descrise de Cantemir, se mai păstrează încă, fiind vii în conștiința poporului.

Scopul și obiectivele tezei constau în abordarea complexă, interdisciplinară, a operelor cantemiriene în care sunt descrise practicile tradiționale, urmărind să demonstrez într-un mod pragmatic, prin argumente logico-științifice, originalitatea și importanța practicilor populare prezentate de Cantemir.

Obiectivele de bază ale studiului doctoral constau în:

- stabilirea și analiza surselor folcloristice utilizate de Cantemir;
- analiza substratului protocreștin în folclorul românesc;
- explorarea simbolismului și practicilor magico-ritualice populare prezentate de Cantemir;
- prezentarea continuității tradiției istorice la Dimitrie Cantemir;
- investigarea modalităților de preluare a elementelor de folclor;
- prezentarea caracterului inițiativ al tradițiilor populare din opera cantemiriană.

Metodologia cercetării științifice. Din punct de vedere metodologic, la elaborarea prezentei lucrări, au fost valorificate următoarele metode științifice: comparativ-istorică, comparativ-geografică, etnologică (interpretarea culturii populare românești), monografică (stabilirea unui anumit tip de obicei, al unei zone în care s-a dezvoltat cultura materială și

spirituală), tipologică (determinarea unei subdiviziuni de creație folclorică), fenomenologică, naratologică. Metodele de abordare sunt aplicate în istoriografia noastră, cercetarea materialului etno-folcloric fiind orientat într-o perspectivă istorico-literară.

Procesul preluării tradițiilor cantemiriene este analizat în contextul general românesc, în cadrul unei perioade concret-istorice.

Ipoteza cercetării. Cercetarea pornește de la ipoteza că elucidarea izvoarelor folclorice din spațiul Moldovei va permite o mai bună cunoaștere a istoriei poporului român din această zonă precum și influența diferitelor culturi ancestrale.

Caracterul științifico-novator al lucrării survine din interpretarea comparativ-istorică, folclorică și simbolică a operei lui Dimitrie Cantemir, fundamentată pe analiza izvoarelor literare, arheologice și epigrafice în paralel cu scrierile cantemiriene. Interpretarea, în tandem cu scrierile antice, are rolul de a scoate în evidență tradițiile daco-romane dar și originalitatea creatoare a poporului geto-dac. După cum reiese și din scrierile lui Cantemir, folclorul și mitologia populară au fost o metodă de rezistență a românilor de-a lungul veacurilor.

Opera lui Cantemir lasă impresia monumentalității, a creației unui geniu pluridisciplinar, al unui vizionar al culturii române. Astfel, opera sa nu poate fi tratată separat, fiind o monadă cu fațete diferite care trebuie cercetate, în același timp, singular și unitar. Mai mult, opera cantemiriană în integralitatea sa a fost considerată un templu, unul care se constituie într-un *imago mundi*, care are o *axis mundi*.

Cantemir, deși era școlit în cultura orientală, nu-și uită obârșia, asumându-și sarcina de a transcrie și populariza vechile valori naționale, care atestau identitatea neamului său. Astfel, principele moldovean devine unul dintre pilonii literaturii române, promovând valorile tradiționale ale acesteia, mitologia și istoria orală a geniului popular, ce este ancorată în antropologia universală. Elementele arhaice scoase la iveală de opera sa constituie o revelație a filonului originar precreștin, de sorginte zamolxiană.

Obiectul concret al cercetării îl constituie evidențierea și analiza sistemică a celor mai importante dimensiuni ale operei cantemiriene. Ca material pentru investigare s-a utilizat opera lui Dimitrie Cantemir, ca sursă comparativă pentru unele tradiții istorice și folclorice inserate în scrierile marelui savant.

Valoarea teoretică și semnificația practică a lucrării rezidă în alcătuirea într-un model epistemic, fundamentat pe analize conceptuale, pe studii de antropologie și de istorie comparativă, folclor, istoria religiilor etc. Importanța teoretică a lucrării este reliefată de caracterul istorico-comparativ și folcloristic al acesteia.

Valoarea practică a cercetării constă în caracterul pragmatic al acesteia, îndeplinind toate criteriile metodologice pentru a fi utilizată ca izvor informațional pentru viitoarele cercetări și pentru publicațiile în domeniu, teza cuprinzând principalele elemente de folclor, de antropologie, de istorie a religiilor, magie, practici și superstiții, religie populară.

Structura lucrării. Teza de doctorat este structurată pe șase capitole, precedate de *Introducere* și urmate de *Concluzii*, *Bibliografie* și *Anexe*.

În *Introducere* sunt fixate cadrele demersului istoriografic, cu precizarea problematicii tratate și justificarea actualității și importanței acesteia. Sunt relatate scopul și obiectivele cercetării, sunt precizate caracterul științifico-inovator și metodele de cercetare aplicate în tratarea subiectului investigat. Această secțiune evidențiază valoarea teoretică și semnificația practică a studiului, prezentând rezumativ capitolele lucrării.

În Capitolul I, *Dimitrie Cantemir. Considerații generale* este prezentată succint viața și opera marelui cărturar.

Opera principelui moldovean a acoperit toate domeniile culturale ale timpului, cuprinzând concepte și structuri medievale, tratate pe parcursul capitolului al II-lea intitulat *Cultură medievală și folclor la Dimitrie Cantemir. Delimitări și precizări terminologice*.

Redarea în scris a culturii populare, precum și interpretarea pragmatică a acesteia a dus, în decursul timpului, la apariția unei discipline, folcloristica. Primele mențiuni despre cultura populară aparțin încă din secolul al XVI-lea în scrierile lui Jean din Lublin (1540). Cu toate acestea, singura mărturie pertinentă asupra culturii populare române este dată de cărturarul moldovean ce prezintă într-o elaborare științifică riturile de trecere, practicile magice (călușarii, dragaica, paparudele, chiraleisa, sânzienele, ielele), descriind balada, cântecul, dansul, dar și viața satului văzută dintr-o perspectivă antropologică. Savantul atenționează despre necesitatea studiului folcloristicii pentru etnogeneza neamului românesc. Geniul său face deseori paralelă între mitologia românească și mitologia greco-romană. Ca și istoric al religiilor, el observă că folclorul românesc are o notă de originalitate, diferențindu-se în multe privințe de cel al romanilor prin credința în nemurire, în monoteism (credința în Zamolxis), prin doină etc. Prin Cantemir, cultura populară nu poate fi restrânsă semantic, dobândind sensuri noi în relațiile contextuale cu religia antică și cultura occidentală. Prin folclor ca și totalitate a producțiilor artistice de cunoaștere colectivă a realității istorice, principele moldovean reafirmă cu tărie etnogeneza daco-romană și continuitatea românilor pe aceste meleaguri.

Dovedindu-se un bun cunoscător al mitologiei și al spiritualității etno-folclorice a neamului, Dimitrie Cantemir face apel la simboluri zoomorfe și antropomorfe precum: calul, relevat în subcapitolul *Equus inter symbolum et mithus*, drept un animal cu atribute

antinomice. Calul, încă din timpurile preistorice, avea un caracter uranian, fiind adorat ca divinitate încă din neolitic și epoca fierului. În perioada Antichității, calul juca un rol important în cultura spirituală și materială a poporului geto-dac dar și la greco-romani, sarmați și traci. Reprezentarea calului este des întâlnită pe monumentele închinare cavalerului trac, fiind cel care ajuta *Eroul* să depășească toate greutățile (o reprezentare asemănătoare o întâlnim în perioada paleo-creștină, când Sfântul Gheorghe este înfățișat călare pe cal). Etnografia românească ne prezintă calul drept simbol al soarelui, fiind în strânsă legătură cu celebrarea lui Sântoader, caii pământeni prefigurându-i pe cei ai sfântului, sprijinind soarele în momentele de trecere de la o etapă a vieții la alta. Cărturarul moldovean atestă prezența calului în riturile de trecere. În cadrul ritualului funerar, calul evocă atributele sale sacre și funcțiile sale de simbol călător, îndeplinind funcția de animal psihopomp, conducător al sufletelor în lumea morților. Jocul călușarilor, evocat de Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei*, reprezintă manifestări cu caracter apotropaic și fertilizator, cu rol de alungare a spiritelor rele prin invocarea figurii magice a calului. Prin intermediul acestui ritual, calul solar este transsimbolizat, întregul joc gravitând în jurul acestui cult.

Tradiția românească asociază capra cu atributele benefice. În subcapitolul *Capra și masca rituală* am pus accentul pe simbolistica mascoidă a caprei, savantul moldovean evidențiind faptul că obiceiul exprimă fecunditatea vieții și fertilitatea vegetației, scopul ceremoniei constând în transferul de puteri de la figura sacră a măștii la participanți. Ritualul, prin intermediul manifestărilor simbolice, avea rolul de garant, îmbunând puterile firii.

Subcapitolul *Lupul arhaic*, evidențiază prezența lupului în culturile străvechi, fapt atestat prin numeroasele dovezi arheologice, ce îl prezintă pe Mithra, zeul soare, alături de simbolul zoomorf al lupului. Jertfele închinare daci zeului soare, aveau la origine lupul. În tradiția populară, lupul apare ca simbol în riturile de trecere, atât la naștere, cât și la înmormântare, fiind considerat un animal totemic, protector împotriva forțelor malefice, psihopomp; ghidarea sufletelor morților pe tărâmul de dincolo fiind asemenea unei inițieri, animalul sfătuind sufletele defuncților în legătură cu integrarea în lumea morților. Influențele acestui animal în cadrul riturilor de trecere sunt prezentate de Dimitrie Cantemir (*loup-garou*) ca avându-și originea în riturile arhaice de inițiere, în care cei inițiați se identificau cu animalul totem. Etnografia ne prezintă lupul în strânsă legătură cu Sfântul Petru, sărbătoarea închinată soborului lupilor, deoarece Sfântul Petru este patronul acestor animale.

În subcapitolul *Simbolurile populare din folclorul cantemirian*, facem referire la superstiții, credințe, obiceiuri, ritualuri și tradiții descrise de cărturarul moldovean ca fiind sacre, ca reprezentări ale spiritualității poporului român.

În vederea evidențierii individualității savantului, prin prisma folclorului, capitolul al IV-lea intitulat *Interferențe între folclorul cantemirian și folclorul contemporan*, a fost orientat spre relevarea contribuției inedite a cărturarului la patrimoniul universal al folcloristicii. Aducerea în discuție și analiza *Riturilor de trecere*, este sarcina preconizată în subcapitolul următor. Omul străbate de la naștere până la neființă un anumit itinerar exprimat prin cicluri existențiale. *Nunta* reprezintă un eveniment important din traseul omului spre o nouă condiție, acordându-i acestuia un nou statut. Cantemir prezintă nunta ca un important rit de trecere, ce se desfășoară pe faze bine conturate și structurate, incluzând secvența *Ceremonialului pețitului*, moment ce face apel la acel *illo tempore*, la strămoșii mitico-istorici, fiind descris de folcloristul moldovean, care îi accentuează valoarea alegorică și metaforică, cât și cea magico-ritualică. În subcapitolul *De ceremoniis nuptiis* am evidențiat faptul că cea mai veche descriere a obiceiurilor nupțiale o găsim la Dimitrie Cantemir, savantul încadrând în ceremonialul ritului nunții, datini și tradiții arhaico-mitice, cu rol obligatoriu de facilitare a trecerii actanților spre noua stare și pregătirea pentru drumul vieții.

Omul arhaic trăia sentimentul morții așa cum își trăia nașterea, nunta, bucuria și necazurile. *Moartea* este văzută în tradiția românească, ca un pasaj important spre o etapă superioară a existenței, reprezentând motivul călătoriei spre lumea de dincolo. Cercetând rădăcinile arhaice ale poporului român, observăm perpetuarea credinței în nemurire, atestată în religia traco-dacilor și în cultul lui Zamolxis, echivalentul credinței în nemurire, ce devine de esență divină. Subcapitolul *Priveghiul. Jocurile de priveghi și măștile funerare*, evidențiază caracterul inițiativ și sociologic, ceremonial cu funcții magice, cu rol de protecție a celui decedat în lumea cealaltă, dar și de ocrotire a familiei de spiritele rele. Măștile funerare au rolul de a-i înveseli pe cei apropiați mortului, ajutându-i să treacă pragul anamneziei, obișnuindu-i cu lunga absență a decedatului. *Bocetul* este parte integrantă a ritualului funerar, descris de cărturarul moldovean ca răbufnire a durerii, o lamentație cu rol terapeutic: prin intermediul verbalizării se împărtășea durerea celorlalți participanți la rit. Moartea ca și călătorie este o credință universală, astfel *Călătoria inițiativă spre lumea de dincolo* este reprezentată din punct de vedere material, prin călătoria corpului, din pragul casei spre cimitir, drumul fiind presărat, conform credințelor mitologice, cu vămi și poduri, legate de necesitatea de a stabili un hotar mortului. Moartea a fost și rămâne pentru omul arhaic poarta spre rai, spre iad, spre îngeri. Trăirea plenară a morții îl face pe omul de la țară să fie convins de faptul că nu pierde nimic, ci, că ajunge în acea lume construită după propriile-i tradiții și credințe.

Pornind de la o aprofundare a surselor, studiul *Măștilor populare* își propune realizarea distincției dintre simbolistica religioasă și celelalte serii simbolice existente în

scrierile cantemiriene. Caracteristica principală a jocurilor cu măști este faptul că actanții sunt investiți cu puteri neobișnuite, cu calități ce îi consacră ca vindecători, fapt evidențiat în subcapitolul *Ritualul călușarilor între magie și medicină populară*. Ritualul medical se realizează prin intermediul unui descântec cu caracter sacralizator, prin care cel bolnav este condus în paradisul sănătății depline, sacrale, acesta din urmă fiind efectul final al ritualului. Tradiția românească prezintă o mare varietate de credințe, adevărate sisteme de valori spirituale ale poporului, cu rădăcini adânc înfipite în religia strămoșească, evidențiind *Semnificațiile mitologiei traco-dacice în opera cantemiriană*. Opera cronicarului moldovean relatează elementele cultului astral, ca esență a religiei naturale, în desfășurarea ritualică din cadrul colindului, în orațiile de nuntă, în lamentațiile de la ritualul funerar, în jocul cu măști, în horele călușarilor.

Abordând într-un subcapitol aparte *Descântecul*, am dorit să remarcăm că obiceiul face apel la magie, individul manipulând procesele lumii înconjurătoare, aducându-le în beneficiul său. Cărturarul moldovean descrie ritualul ca fiind o practică ezoterică, transmisă de la o generație la alta, prin etapa inițierii, eficiența magică a cuvântului din cadrul obiceiului descântecului, fiind condiționată de respectarea strictă a formulei în care este organizat și de caracterul secret al acestui percept. Descântecul reprezintă poeme ce dețin o funcție ritualică puternică, actul descântatului fiind principalul purtător de eficiență magică.

Dimitrie Cantemir a făcut referire la numeroasele simboluri din cultura populară, realizând o operă despre lumea spirituală și despre păgânismul popular la românii din Moldova. *Creanga de Aur* este o transpunere simbolică a originilor strămoșilor noștri, a practicilor și invocațiilor cu caracter magico-ritual, unde sacrul și profanul erau îmbinate armonios în legende, doinele, bocetele și colindele arhaice ce reprezentau ethosul și spiritualitatea noastră. Metamorfoza sacrului relevă perisabilitatea naturii ce poate fi profanată prin nerespectarea ritualurilor, necesitând resacralizarea acesteia. Numeroasele obiceiuri și ritualuri prezentate de Cantemir evidențiază același scop al comunității moldovenești, și anume, de a readuce natura la starea de armonie, de a împăca divinitățile htonice și uranice. În lipsa unui sistem religios pragmatic, țăranii au utilizat forme arhaice de divinație și magie. Scopul ritualurilor magice era acela de a manipula lumea supranaturală (divinități, spirite, moși de iarnă) cu intenția de a furniza informații referitoare la viitor, de a provoca fenomene naturale cum ar fi venirea ploii (*paperuda*) sau de a prezice năpastele (*vergelatul*). Un loc important îl ocupa și cultul morților, savantul moldovean amintind de obiceiul arhaic al jertfii părului (în societățile primitive jertfa părului simboliza jertfa persoanei în ființa sa). Gândirea magică populară era un *modus vivendi* al strămoșilor noștri după cum amintea Cantemir, fiind un răspuns la nevoia oamenilor de a avea un control asupra vieții și asupra

mediului înconjurător. Forțele misterioase, divinitățile arogante și spiritele ce aduceau boli trebuiau îmblânzite, dacă nu se putea prin sacrificii și rugăciuni, prin intermediul manipulării, prin forma magiei și a divinației. În capitolul al V-lea *Dimitrie Cantemir și motivul „Creanga de Aur”*, am prezentat în mod succint principalele simboluri și practici magice din opera cărturarului moldovean: ielele, vergelatul, călușarii, paparuda, capra, solomonarii etc.

Conform filozofiei lui Cantemir, existența umană se află între cele două limite: spațiu și timp. Ființa umană jalonează între cele două caracteristici: sacrul și profanul. Spațiul reprezintă locul sacru de desfășurare a tradițiilor, obiceiurilor și riturilor, care își păstrează acest caracter prin solidaritatea omului cu natura, care renaște în fiecare an, dând o valoare mistică spațiului. Viața țaranului este condiționată, după Cantemir, de scurgerea ireversibilă a timpului. Prin păcat, timpul capătă valențe negative, profanând natura, ceea ce duce la necesitatea purificării acesteia și la renașterea timpului. Prin urmare, în gândirea populară românească, timpul este reprezentat antropomorf, fiind un copil în luna lui Gerar ce îmbătrânește spre sfârșitul anului și moare (Anul Nou ce îl înlocuiește pe cel Vechi). Sacralizarea timpului devine posibilă prin hierofanie sau cratofanie, transfigurând spațiul și timpul. Timpul sacru este un timp cicular ce putea fi recuperat. Omul arhaic trăia o eternă reîntoarcere în timpul mitic. În societatea tradițională românească exista concepția de asimilare a timpului de către spațiu, timpul devenind sacralizat prin ritualurile magice. Un loc aparte în purificarea timpului o are mișcarea, prefigurată prin dansurile cu caracter șamanic al călușarilor, jocul caprei, al ielelor, paparuda.

Reluând și subliniind coordonatele majore ale tezei, *Concluziile* formulate la finalul studiului confirmă și justifică intresul pentru simbolistica religiei populare a lui Dimitrie Cantemir. Suma acestor atitudini și eforturi convergente au contribuit la fundamentarea și formularea unor concluzii ce schițează perspectivele tematicii abordate.

Structurată într-un asemenea format, lucrarea pune în discuție aspecte ce aparțin culturii populare și folclorului descrise *in extenso* de cărturarul moldovean.

BIBLIOGRAFIE

I. OPERA LUI CANTEMIR

- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, tradusă de A. Papiu Ilarianu și I. Hodosiu din textul original latinesc aflat în Muzeul asiatic al Academiei imperiale de la St. Petropol. - București: Tipogr. curții (Lucrătorii asociați), 1875.
- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, traducere de Petre Pandrea, cu o prefață de Acad. C. I. Giulian, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956.
- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Prefață și note de C. Măciucă, București, Editura Tineretului, 1961.
- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Prefață și tabel cronologic Leonida Maniu, București, Editura Minerva, 1981.
- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Galați, Editura Porto- Franco, 1996.
- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, coord. Anatol și Dan Vidrașcu, București, 2001.
- Cantemir, Dimitrie, *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Virgil Câdea, București, Editura pentru literatură, 1969.
- Cantemir, Dimitrie, *Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul*, text stabilit, traducerea versiunii grecești, comentarii și glosar de Virgil Câdea, postfață și bibliografie de Alexandru Duțu, București, Editura Minerva, 1990.
- Cantemir, Dimitrie, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, publicat sub auspiciile Academiei Române de pre originalul manuscris al autorului, păstrat în Arhivele principale din Moscova ale Ministerului de Externe de Gr. G. Tocilescu membru al Academiei Române, Bucureștii, 1901.
- Cantemir, Dimitrie, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, text ales și stabilit, tabel cronologic, prefață și note de Stela Toma, București, Editura Albatros, 1981.
- Cantemir, Dimitrie, *Istoria Ieroglifică în douăsprezece părți împărțită, așijderea cu 700 de sentenții frumos împodobită, iară la sfârșit cu a numerelor străine tâlcuitoare scară*, text tâlcuit și adversaria de G. Pienescu, prefață de Dan Horia Mazilu, București, Editura Gramar, 2008.

- Cantemir, Dimitrie, *Loca obscura în Catechisi quae ab anonymo authore slaveno idiomate edita et Pervoe ucenie otrokom intitulata est, dilucidata autore Demetrie Cantemirio*, Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, Mss. latin. nr. 76, f. 239-359, 367-405.
- Cantemir, Dimitrie, *Metafizica*, trad din latinește de Nicodim Locusteanu, prefață de Emil C. Grigoraș, București, Editura Ancora, 1928.
- Cantemir, Dimitrie, *Viața lui Constantin-Vodă Cantemir*, Craiova, Ed. Scrisul Românesc, 1923.

II. REFERINȚE GENERALE, TEORETICE ȘI CRITICE

- Agârbiceanu, Ion, *Carturari români : (Diaconul Coresi, Stolnicul Cantacuzino, Dimitrie Cantemir, Gheorghe Lazar, Ion Eliade Radulescu, Gheorghe Barițiu)*, Sibiu, Editura Asociațiunii "Astra", 1937.
- Alexandru, Tiberiu, *Folcloristică. Organologie. Muzicologie. Studii*, II, București, Editura Muzicală, 1980.
- Almaș Dumitru, *Inorogul cel înțelept: evocare istorica, în douasprezece episoade, a vietii lui Dimitrie Cantemir*, București, Editura Militară, 1981.
- Alpatov, Mihail, *Istoria artei*, vol. I, București, Editura Meridiane, 1965.
- Anghelescu, Mircea, Bălan, *Dimitrie Cantemir: Studii critice*, prefață, cronologie și bibliografie de Suzana Carmen Dumitrescu, București, Editura Eminescu, 1977.
- Aurelius, Marcus, *Către sine însuși*, trad. Șt. Bezdechi, V, 33, București, Editura Vestala, 2006.
- Bădărău, Dan, *Filozofia lui Dimitrie Cantemir*, București, Editura Academiei R.P.Română, 1964.
- Bâțlan, Ion, *Introducere în istoria și filozofia culturii*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1993.
- Benveniste, Émile, *Vocabularul instituțiilor indo-europene, I, Economie, rudenie, societate*, traducere din limba franceză de D. Slușanschi, București, 1999.
- Bernea, Ernest, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Editura Humanitas, 1997.

- Beza, Marcu, *The Roumanian Chroniclers*, în „The Slavonic and East European Review”, vol. 9, nr. 25, 1930, pp. 124-132.
- Berza, Mihai, *Pentru o istorie a vechii culturi românești*, Culegere de studii editată cu o introducere și note de Andrei Pippidi, București, Editura Eminescu, 1985.
- Bistrițeanu, Alexandru, Boroianu, C., *Introducere în studiul literaturii*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968
- Bîrsan, Cristina, *Dimitrie Cantemir și lumea islamică*, București, Editura Academiei Române, 2005.
- Bîrsan, Dimitrie, Cristina, *Cantemir and the Islamic world*, Istanbul, The Isis Press, 2004.
- Boatcă, Silvestru, *Dimitrie Cantemir /comentat de Silvestru Boatcă*, București, Editura Recif 1995.
- Borănescu, Lahovary C., *Relatiile lui Dimitrie Cantemir cu Rusia: tendințe noi în Europa veche*, București, Editura Eminescu, 1946.
- Burada, Teodor, *Scrierile muzicale ale lui Dimitrie Cantemir Domnitorul Moldovei*, București, 1911.
- Camariano-Cioran, Ariadna, *Academiile domnești din București și Iași*, București, Editura Academiei R. S. R., 1971.
- Cassavan, Sarina, *Între pană și spadă*, București, Editura Tineretului, 1963.
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1985.
- Căndea, Virgil, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1979.
- Ciobanu, Ștefan, *Dimitrie Cantemir in Rusia*, București, Ed. Elion, 2000.
- Cioculescu, Șerban, *Itinerar critic/ Viața și opera lui Dimitrie Cantemir*, vol. II, București, Editura Eminescu, 1976.
- Cioculescu, Șerban, *Itinerar critic/ Ion Neculce și folclorul*, vol. III, București, Editura Eminescu, 1976.
- Cornea, Paul, *Oamenii începutului de drum*, București, Editura Cartea Românească, 1974.
- Coroban, Vasile, *Dimitrie Cantemir/ Istoria literaturii moldovenești*, vol. I, Chișinău, Editura Știința, 1986.
- Coroban, Vasile, *Dimitrie Cantemir, scriitor umanist eseu*, Chișinău, Editura Cartea Moldovei, 2003.

- Cosma, Octavian, Lazăr, *Hronicul muzicii românești*, București. Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1973
- Cristea, V., *Introducere în opera lui Ion Neculce*, București, Editura Minerva, 1974.
- Crișan, Ion Horațiu, *Spiritualitatea geto-dacilor*, București, Editura Albatros, 1986.
- Curticăpeanu, Doina, *Orizonturile vieții în literatura veche românească (1520-1743)*, București, 1975.
- Cuza, Constantin, *Inorogul nu moare: roman*. București, Editura Eminescu, 1970.
- Decei, Aurel, *Istoria Imperiului otoman: pînă la 1656*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
- Djuvara, Neagu, *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul epocii moderne (1800-1848)*, Editura Humanitas, București, 1995.
- Dumitrescu, Suzana-Carmen, *Descrierea Moldovei*, antologie, prefață, cronologie și bibliografie de Suzana-Carmen Dumitrescu, București, Editura Eminescu, 1977.
- Duțu, Alexandru, *Înnoirea structurilor literare. Umanism și iluminism/ Istoria literaturii române*. Studii, coordonator științific: Zoe Bușulenga, București, Editura Academiei R.S. România 1979.
- Eliade, Mircea, *Initiation, rites, sociétés secrètes*, Paris, Editura Gallimard, 1959.
- Eliade, Mircea, *De la Zamolxis la Genghis-Han*, București, Editura Minerva, 1980.
- Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I. – București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Eliade, Mircea, *Cerul: zei uranieni, rituri și simboluri cerești, în Tratat de Istoria Religiiilor*, traducere de Mariana Noica, București, Editura Humanitas 1992.
- Erbiceanu, Constantin, *Cronicarii greci care au scris despre români în epoca fanariotă. Textul grecesc și traducerea românească*, București, 1888.
- Eremia, Ion, *Relațiile externe ale lui Vasile Lupu (1634-1653)*, Chișinău, Editura Cartdidact, 2000.
- Eșanu, *Dinastia Cantemireștilor (sec. XVII-XVIII)*, Chișinău, Editura Știința, 2008.
- Ferent, Ioan, *Cumanii și episcopia lor*, Blaj, Tipografia Seminarului Teologic Greco-catolic, 1931.
- Gane, Constantin, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, Chișinău, Editura Universitas, 1991.
- Gheorghiu, Mihnea, *Mușchetarii lui Cantemir*, București, Editura Albatros, 1990

- Georgescu Ioan, *Principele Dimitrie Cantemir despre Coran/ după copia latinească de la Academia Română, acum mai întâiu tălmăcit și tipărit în românește de Ioan Georgescu*, Editura Revistei "Analele Dobrogei", Cernăuți, 1927.
- Giosu, Ștefan, *Dimitrie Cantemir: Studiu lingvistic*. București, Editura Științifică, 1973.
- Giurescu, Constantin, *Valoarea istorică a tradițiilor consemnate de Ion Neculce/ Studii de folclor și literatură*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- Giurescu, Constantin, Giurescu, Dinu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, București, 1971.
- Goma, Paul, *Săptămâna Roșie*, Bucurști, Editura Anamarol, 2007.
- Gorovei, Artur, *Literatura populară. Descîntecele românilor*, vol. II, București, Editura Minerva, 1985.
- Gorovei, Ștefan, S., *Dragoș și Bogdan întemeietorii Moldovei. Probleme ale formării statului feudal Moldova*, București, Editura Militară, 1973.
- Harea, Vasile, *Dimitrie Cantemir și fiul sau Antioh: studii*, Iași, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", 1999.
- Holban, Maria, *Introducere la Dimitrie Cantemir, Descrierea Moldovei*, traducere după originalul latin de Gh. Guțu, introducere de Maria Holban, comentariu istoric de N. Stoicescu, studiu cartografic de Vintilă Mihailescu, indice de Ioana Constantinescu, cu o notă asupra ediției de Dionisie M. Pippidi, București, 1973.
- Huțu, Carmen, Aida, *Cultură organizațională și transfer de tehnologie*, București, Editura Economică, 1999.
- Iordan, Iorgu, *Lexicul limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1964.
- Iorga, Nicolae, *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, vol. III, București, 1898.
- Iorga, Nicolae, *Epoca lui Dimitrie Cantemir; Epoca lui Chesarie de Rîmnicea*, București, Editura Minerva, 1901.
- Iorga, Nicolae, *Studii și documente cu privire la istoria românilor. Documente interne. Miscellanea*, vol. XXI, București, Editura Ministerului de Instrucție Publică, 1911.
- Iorga, Nicolae, *Scrisori de boieri Scrisori de domni*, Ediția a II-a, Vălenii-de-Munte, Editura „Datina Românească”, Așezământ de Tipografie și Legătorie de cărți, 1925.
- Iorga, Nicolae, *Istoria românilor prin călătorii*, vol. I, București, 1928.

- Iorga, Nicolae, *Istoria românilor prin călătorii*, vol. II, București, 1929.
- Iorga, Nicolae, *Practica domnească a unui ideolog: Dimitrie Cantemir*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Natională, București, 1935.
- Iorga, Nicolae, *Originalitatea lui Dimitrie Cantemir: conferința ținută în Aula Universitatii din Iași*, Datina Românească, Vălenii-de-Munte, 1935.
- Iorga, Nicolae, *Despre Dimitrie Cantemir cu prilejul aducerii în țara a ramășitelor lui*, Valenii-de-Munte, Asezământul Tipografic "Datina Românească", 1935.
- Iorga, Nicolae, *Istoria armatei românești*, București, Editura Militară, 1970.
- Iorga, Nicolae, *Vasile Lupu ca următor al împăraților de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinople și a Bisericii Ortodoxe*, București, Editura Academiei R. S. R., 1983.
- Iorga, Nicolae, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică* (după note stenografice ale unui curs), Prefață, note și bibliografie de Mihai Ungheanu, București, Editura Minerva, 1988.
- Iova, Mariana, *Dimitrie Cantemir domnitor român și savant de renume mondială: bibliografie selectivă*, București, Biblioteca Centrală de Stat a Republicii Socialiste România, 1973.
- Ivașcu, G., *Istoria literaturii române. Vol. I*, București, Editura Științifică, 1969.
- Jula, Nicolae, Mînăstireanu, Vasile, *Tradiții și obiceiuri românești (Anul Nou în Moldova și Bucovina)*, București, Editura pentru Literatură, 1968
- Kinross, Patrick, *The Ottoman centuries: The Rise and Fall of the Turkish Empire*, New York, 1979.
- Lăudat Ion D., Dragan Lenuta, *Dimitrie Cantemir: biobibliografie întocmită cu ocazia sărbătoririi a 300 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cantemir*, Iași, Biblioteca Centrală Universitară "M. Eminescu", Iași, 1973.
- Lăudat, Iordan Datcu, *Dimitrie Cantemir: viața și opera*, Iași, Editura Junimea, 1973.
- Lăudat, Iordan Datcu, *Studii despre Dimitrie Cantemir*, Iași, 1974.
- Lemny, Ștefan, *Cantemireștii. Aventura europeană a unei familii princiare din secolul al XVIII-lea*, Iași, Editura Polirom, 2010.
- Lotreanu, Ion, *Creație și implicare*, București, 1976.
- Malinowski, Bronislaw, *Sir James George Frazer: A Biographical Appreciation*, în "A Scientific Theory of Culture", North Carolina UP, 1944.
- Mantran, Robert, *Istoria Imperiului Otoman*, București, Editura All, 2001.
- Matei, Mircea D., Andronic, Alexandru, *Cetatea de scaun a Sucevei*, București, 1965.

- Măciucă, Constantin, *Dimitrie Cantemir*, București, Editura Albatros, 1972.
- Meteș, Ștefan, *Emigrări românești în secolele XIII-XX*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.
- Minea, Ilie, *Despre Dimitrie Cantemir : omul, scriitorul, domnitorul*, Iași, 1926.
- Moldovanu Dragoș, *Dimitrie Cantemir între Orient și Occident: studiu de stilistică comparată*, București, Editura Fundașiei Culturale Române, 1997.
- Moldoveanu, Dragoș, *Dimitrie Cantemir între umanism și baroc: Tipologia stilului cantemirian din perspectiva figurii dominante*, Iași, Editura Universității “Al. I. Cuza”, 2002.
- Neculce, Ion, *Letopiseșul Țării Moldovei precedat de O samă de cuvinte*, Ediție, prefață și note de acad. Iorgu Iordan, București, Editura Ion Creangă, 1972.
- Neculce, Ion, *Letopiseșul Țării Moldovei*, București-Chișinău, Ed. Litera Internațional, 2001.
- Nicolescu, G. C., *Structură și continuitate*, București, Editura Minerva, 1970.
- Onciul, Dimitrie, *Originile Principatelor Române*, București, Editura Institutului de Arte Grafice „Elzevir”, 1899.
- Panaitescu, Petre P., *Interpretări românești*, București, Editura Universul, 1947.
- Panaitescu, Petre P., *Dimitrie Cantemir. Viața și opera*, București, Ed. Academiei RPR, 1958.
- Panaitescu, Petre P., *Cronicile slavo-române din secolele XV-XVI*, București, Editura Minerva, 1959.
- Panaitescu, Petre P., *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, București, Editura Academiei R. P. R., 1965.
- Pascu, G., *Viața și operele lui Dimitrie Cantemir*. București, 1924.
- Pârvan, Vasile, *Getica*, București, Editura Meridiane, 1982.
- Păscăluță, Octavian, *Păunul de aur*, București, E.S.P.L.A., 1957.
- Petrovici, Em. *Limba lui Dimitrie Cantemir, în : De la Varlaam la Sadoveanu: Studii despre limba și stilul scriitorilor*, București, 1958.
- Piru, Alexandru, *Literatura română veche. Din istoria și poetica ei*, București, Editura pentru Literatură, 1962.
- Piru, Alexandru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.
- Popescu-Judetș, Eugenia, *Dimitrie Cantemir. Cartea științei muzicii*, București, Editura Muzicală, 1973.

- Predescu, Lucian, *Enciclopedia Cugetarea*, București, Editura Saeculum, 1999.
- Pungă, Gheorghe, *Țara Moldovei în vremea lui Alexandru Lăpușneanu*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1994.
- Pușcariu, Sextil, *Istoria literaturii române. Epoca veche*, București, Editura Eminescu, 1987.
- Rezachevici, Constantin, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova*. București, 2001.
- Rosetti, Alexandru, Cazacu, B., *Istoria limbii române literare*, vol. I. București, 1961.
- Roșulescu, Vladimir, *Imperiul Bizantin-Mileniul de Purpură și Aur*, București, Ed. Scorilo, 2006.
- Roșulescu, Vladimir, *Istanbul*, București, Editura Scorilo, 2010.
- Simionescu, Paul, *Dimitrie Cantemir, domnitor și savant umanist*, București, Editura Enciclopedică Română, 1969.
- Spinei, Victor, *Moldavia in the 11th–14th Centuries*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1986.
- Spinei, Victor, *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Iași, Ed. Institutului European, 1999
- Stănciulescu, Bîrda, Alexandru, *Dimitrie Cantemir a champion of medieval Romanian politics and culture*, Thessaloniki, 1987.
- Tocilescu, Grigore, G., *Monumente epigrafice și sculpturale ale muzeului național din București*, I, București, 1902
- Tylor, E. B., *Primitive Culture*, New York , Harper Torchbooks, 1958.
- Țărălungă, Ecaterina, *Dimitrie Cantemir. Contribuții documentare la un protret*, București, Editura Litera Internațional, 2004.
- Ureche, Grigore, *Letopisețul Țării Moldovei*, în “Letopisețul Țării Moldovei”, Chișinău, Editura Hyperion, 1990.
- Ureche, Grigore, *Letopisețul Țării Moldovei*, Ediție îngrijită de P. P. Panaitescu, București, Editura Minerva, 1978.
- Uricariul, Axinte, *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei*, ediție critică de Gabriel Ștrempel, vol. II, București, Editura Fundației Culturale Române, 1994.
- Vaida, Petru, *Dimitrie Cantemir și umanismul*, București, Editura Minerva, 1972.
- Vaida, Petru, *Istoria filosofiei românești*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1972.

- Vasari, Giorgio, *Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților*, vol. 3, București, Editura Meridiane, 1968.
- Wiegel, Richard, D., *Roman generals and the vowing of temples, 500- 100 BC*, 1997
- Xenopol, Alexandru Dimitrie, *Istoria Românilor din Dacia Trăiană. De la întemeierea Țărilor Române până la moartea lui Petru Rareș, 1546*, text stabilit de Nicolae Stoicescu și Maria Simionescu, note, comentarii, prefață, indice și ilustrația de Nicolae Stoicescu, Ed. a IV-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
- Zamfirescu, Dan, *Contribuții la istoria literaturii române vechi*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Zub Alexandru, Gorovei, S. Ștefan, Câdea, Virgil, *Dimitrie Cantemir – Principe și cărturar european*, Iași, Editura Trinitas, 2003.
- Zugravu, Nelu, *Sistemul religiei romane*, Iași, 1995.

III. Articole de specialitate

- Adăscăliței, Vasile, *Prefigurarea unor preocupări etnologice la Dimitrie Cantemir și semnificația câtorva dintre ele*, în „Lucrările seminarului geografic Dimitrie Cantemir”, Iași, Universitatea „Al. I. Cuza”, nr. 15-16, 1995-1996.
- Albala, Radu, *Dimitrie Cantemir într-o nouă tălmăcire românească (Descrierea Moldovei*, ed. 1956, trad. de Petre Pandrea), în „Gazeta literară”, III, nr. 33, 1956
- Alecu, Niculina, *Valoarea folkloristică a “Descrierii Moldovei” de Dimitrie Cantemir*, în „Preocupări literare”, 6, 1941.
- Andreescu, Constantin, *Așezări franciscane la Dunăre și Marea Neagră în secolele XIII-XIV*, în „Cercetări istorice”, 8-9 (1932-1933).
- Andreescu, Constantin, *Reacțiuni ortodoxe în contra catolicizării regiunilor carpato-dunărene în prima jumătate a secolului XIII*, în „Biserica Ortodoxă Română”, 6 (1938).
- Anghelescu, Mircea, *Destinul ciudat al operei lui Cantemir*, în: “România literară”, 35, nr. 11, 20, 26 mar. 2002.
- Apetroaie, Ion, *D. Cantemir, într-o nouă cercetare*, în: “Cronica”, nr. 17, 27 apr. 1968.
- Asachi, Gheorghe, *Despre literatura românească*, în: “Albina românească”, nr. 2, 1830.

- Asachi, Gheorghe, *Viața prințului Dimitrie Cantemir*, în: “Spicuitorul moldo-român”, octombrie-decembrie 1841.
- Asachi, Gheorghe, *Viața prințului Dimitrie Cantemir*, în: “Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 5, 1842.
- Axinte, Șerban, *Dimitrie Cantemir. Un istoric al receptării „Istoriei ieroglifice”*, în „Tribuna”, Cluj-Napoca, 7, 2008, nr. 134, p. 7-8; nr. 136
- Babeți, Adriana, *Dimitrie Cantemir – scriitor pentru toți*, în: “Orizont”, 29, nr. 28, 13 iul. 1978
- Badică, Ion, *Dimitrie Cantemir și ideea unirii*, în: “Tomis”, 8, nr. 2, 25 ian. 1973.
- Badică, Ion, *Tricentenarul nașterii lui Cantemir*. în: “Tomis” – 8, nr. 19, 10 oct. 1973.
- Balotă, Nicolae, *Valoarea universală a operei lui Dimitrie Cantemir*, în „Scânteia”, București, 43, 1973, nr. 9605.
- Bădărău, Dan, *Dimitrie Cantemir filozof al istoriei*. în: “Cronica”, nr. 8, nr. 42, 19 oct. 1973.
- Bălan, Dodu, Ion, *Dimitrie Cantemir : 1673 –1723: Ctitor al limbii române literare*. în: “Cărți noi”, 16, nr. 10, oct. 1973.
- Bălu, Ion, *Dimitrie Cantemir, personalitate umanistă a culturii române*, în: “Limba și literatura română”, 22, nr. 3,4, iul. – dec. 1993.
- Berindei, Dan, *Dimitrie Cantemir*. în: “Scânteia tineretului”, 22, nr. 5426, 29 oct. 1966.
- Beldeanu, Adrian, *Dimitrie Cantemir, Viața lui Constantin Vodă Cantemir*, în „Săptămîna”, 28 sept. (nr. 147), 1973
- Bistrițeanu, Alexandru, *Creația populară ca preocupare și izvor de inspirație la D. Cantemir și N. Bălcescu*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, tom II, an II, 1953.
- Blaga, Lucian, *Inorogul-pagini indeite*, în „Luceafărul”, Nr. 39 (28 spt.), 1968.
- Bochmann, Klaus, *Dimitrie Cantemir – reprezentant al culturii europene*, în „Revista de Istorie a Moldovei”, Chișinău, 2008, nr. 4.
- Bordei, Boca, Ramona, *Dimitrie Cantemir și romanul unui început de veac*, în: “Orizont”, 30, nr. 27, 5 iul. 1979.
- Botez, Liliana, *Dimitrie Cantemir precursor al orientalisticii*, în: “Revista de istorie și teorie literară” 23, nr. 1, 1974.
- Brătescu, G., *Dimitrie Cantemir și istoriografia*, în „Muncitorul sanitar”, 25, nr. 43, 23 oct. 1973.

- Carugă, Matei, *Analele lui Zonoraș în Hronicul lui Dimitrie Cantemir*, în „Studii teoretice”, 25, nr. 5-6, 1973.
- Căndea, Virgil, *Dialogul Orient-Occident, tradiție și inovație în Divanul” lui Cantemir*, în „Buletinul Comisiei naționale a R.P.R. pentru UNESCO”, VI, 1-2, 1964.
- Căndea, Virgil, *Dimitrie Cantemir și începuturile bibliografiei de recomandare în cultura românească*, în „Studii și cercetări de bibliologie”, vol. 12, București, 1972.
- Căndea, Virgil, *Semnătura lui Dimitrie Cantemir în arabă*, în „Luceafărul”, 1973, nr. 21.
- Chițimia, Ion, C., *Asupra a două cărți (inclusiv, Vita Constantini Cantemirii, Moscova, 1783)*, în „Rev. istorică română”, 16, 1946.
- Cioculescu, Șerban, *Dimitrie Cantemir, Viața lui Constantin Cantemir*, în „Gazeta literară”, 7 apr. (nr. 15), 1960.
- Ciopraga, Constantin, *Cantemirești în actualitate*, în „Iașul literar”, XI, nr. 8, 1960.
- Coulter, Cornelia Catlin, *The "Great Fish" în Ancient and Medieval Story*, în „Transactions and Proceedings of the American Philological Association”, vol. 57, 1926.
- Curticăpeanu, Doina, *Arta portretistică la Neculce/ Philologia*, XIII, fasc. 1, Cluj, Studia Universitatis Babeș- Bolyai, 1968.
- Demeny, Ludovic, *Continuitate și erudiție în Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, în „Magazin istoric”, nr. 9, 1973.
- Demeny, Ludovic, *Tradiție și continuitate în “Hronicul” lui Dimitrie Cantemir*, în „Studii: Revista de istorie”, 26, nr. 5, 1973.
- Feldman, Walter, *Demetrius Cantemir, the Collection of Notations. Part I: Text by Owen Wright*, în „Ethnomusicology”, vol. 39, nr. 1, 1995.
- Florescu, Bobu, Florea, *Elemente etnografice în opera lui Dimitrie Cantemir “Descriptio Moldaviae”*, în „Studii și cercetări de istorie a artei”, nr. 1-2, 1955.
- Fochi, Adrian, *Dimitrie Cantemir etnograf și folclorist*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, București, Editura Academiei, anul IX, nr. 1-2, 1964.
- Ghilaș, Victor, *Tradiția muzicală în familia Cantemir*, în “Danubius”, XXVI, 2008.
- Ghimpescu, Spinu, *Descrierea Moldovei*, în „Familia”, II, 1875.
- Hâncu, Andrei, *Folclor și etnografie în „Descrierea Moldovei”*, în „Destinul inorogului”, Chișinău, Literatura artistică, 1981.

- Iorga, Nicolae, *Vasile Lupu ca următor al împăraților de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol*, în „Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice”, tomul XXXVI, București, 1913.
- Iorga, Nicolae, *Cîteva știri nouă relative la legăturile noastre cu Biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului al XVII-lea*, în „Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice”, tomul XXXVIII, București, 1915.
- Lotreanu, Ion, *Amintirea lui Ștefan în „Descriptio Moldaviae”*, în „Săptămîna”, 27 iulie, 1973, p. 3;
- Madan, Ion, *Enciclopedie a vremii: 200 de ani de la apariția în ediție aparte a “Descrierii Moldovei” de Dimitrie Cantemir*, în „Moldova socialistă”, 30 octombrie, 1971.
- Madan, Ion, *Valoroasă operă a lui Dimitrie Cantemir : (150 de ani de la apariția primei ediții moldovenești a “Descrierii Moldovei”)*, în „Tinerimea Moldovei”, 20 august, 1975
- Minea, Ilie, *Originea scrierii Vita Constantini Cantemirii*, în „Cercetări istorice”, VIII-IX, nr. 3, 1932-1933.
- Munteanu, Ion, *Moldova lui Dimitrie Cantemir*, în „Contemporanul”, 3 august, 1973.
- Murgescu, Bogdan, *O domnie la cumpăna veacurilor: Constantin Cantemir*, în „Magazin istoric”, 28, 1961, nr. 10, București.
- Negru, Nina, *Știință și literatură în „Descrierea Moldovei” Dimitrie Cantemir*, în „Literatură și artă”, 6 martie, 1986.
- Onciul, Dimitrie, *Dragoș și Bogdan fondatorii principatului moldovenesc*, în „Scrieri istorice”, vol. I (ed. de Aurelian Sacerdoțeanu), București, 1968.
- Panaitescu, Perpessicius, P., *Locul lui Dimitrie Cantemir în literatura română*, în: “Mențiuni de istoriografie literară și folclor”, București, 1957.
- Papacostea, Victor, *Originile învățămîntului superior în Țara Românească*, în „Studii”, revistă de istorie, an. XIV, 1961, nr. 5.
- Pascu, George, *Introducere*, în „Dimitrie Cantemir, Descrierea Moldovei”, trad. de pe originalul latinesc la 200 de ani de la moartea autorului (21 august 1723) de G. Pascu, București, Cartea Românească, 1923.
- Păun, Octav, *D. Cantemir, cercetător al culturii populare*, în „Săptămîna”, serie nouă, nr. 124, 1973
- Petrescu, Nicolae, *Aspecte etnografice în opera lui Dimitrie Cantemir*, în „Probleme de geografie”, vol. II, București, 1955.

- Petrovici, *Limba lui Dimitrie Cantemir*, în : “De la Varlaam la Sadoveanu: Studii despre limba și stilul scriitorilor”, București, 1958.
- Pippidi, Andrei, *Politică și istorie în proclamația lui Dimitrie Cantemir din 1711*, în “Studii. Revistă de istorie”, București, Tom 26, 1973.
- Pop, Emil, *Dimitrie Cantemir și Academia din Berlin*, în “Studii. Revistă de Istorie”, 22, 1969.
- Pop, Dumitru, *Tricentenarul Cantemir, Dimitrie Cantemir și cultura populară*, în „Informația Harghitei”, VI, nr. 1680, 1973.
- Porcescu, Scarlat, *Scrisoarea Moldovei*, în „Cronica”, nr. 37, 14 sept., 1973.
- Postolachi, Gheorghe, *Dimitrie Cantemir - biogeograf*, în „Cultura”, 27 oct., 1973.
- Răduțiu, Aurel, *Incursiuni in Istoriografia Vieții Sociale*, în “Slavic Review”, vol. 34, nr. 4, 1975.
- Rezachevici, Constantin, *Dimensiunea dinastică a politicii externe a lui Ștefan cel Mare*, în “Revista de Istorie a Moldovei”, nr. 3, 2004
- Russell, J. C., *Late Ancient and Medieval Population*, în „Transactions of the American Philosophical Society”, vol. 48, nr. 3, 1958.
- Rusu, Ion, *Literatură. Ceva despre Hronicul româno-moldo-vlahilor*, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, III, nr. 37, 1840; nr. 38; nr. 39.
- Sesan, Milan, *Dimitrie Cantemir academician*, Mitr. Mold. și Sucevei, mai—iunie 1962.
- Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre facerea omului*, traducere și note de Pr. prof. dr. Teodor Bodogae, în “Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 30.
- Slușanschi, Dan, Câmpeanu, Ilieș, *Cantemiriana latină*, în „Studii și cercetări lingvistice”, 36, nr. 3, București, 1985.
- Sorohan, Elvira, *Descrierea Moldovei de Dimitrie Cantemir*, în „Ateneu”, 1956.
- Spinei, Victor, *Moldavia in the 11th–14th Centuries*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986.
- Stici, Ion, *Dimitrie Cantemir s-a întors acasă aproape după 300 de ani*, în „Moldova Suverană”, 21 februarie 2001.
- Ștefănescu, Ștefan, *Întemeierea Moldovei în istoriografia românească*, în „Studii”, XII, nr. 6, București, 1959.
- Ștefănescu, Ștefan, *Întemeierea Țării Românești și a Moldovei. Tradiția „descălecatului” din Transilvania*, în „Studii și articole de istorie”, XVII, București, 1972.

- Teodor, Pompiliu, *Evoluția Gândirii Istorice Românești*, în “Slavic Review”, vol. 31, nr. 2, 1972.
- Trușter, Tiberiu, *Aspecte inedite privind relațiile lui Dimitrie Cantemir cu Academia din Berlin*, în “Forum. Revista Învățământului Superior”, XIII, 1971.
- Verdeș, Ion, *Despre micul manual de logică generală a lui Dimitrie Cantemir*, în “Cercetări filozofice”, III, nr. 3, 1955.
- Warning, Rainer, Brown, Marshall, *On the Alterity of Medieval Religious Drama*, în „New Literary History”, vol. 10, nr. 2, 1979.

IV. Bibliografie specială

- Achimescu, Nicolae, *Istoria și filosofia religiei la popoarele antice, ediția a II-a*, Iași, Editura Tehnopress, 2000.
- Alecsandri, Vasile, *Poezii populare ale românilor*, București, Editura Minerva, 1986.
- Alecsandri, Vasile, *Noaptea Sfântului Andrii. Opere complete, Poezii din ciclul Mărgăritarele, 1852-1862*, vol. I, București, Editura Socec, 1897.
- Barthes, Roland, *Mitologii*, traducere, prefață și note de Maria Capov, Iași, Ed. Institutul European, 1997.
- Bălțeanu, Valeriu, *Terminologia magică populară românească*, București, Editura Paideia, 2000.
- Berdan, Lucia, *Fețele destinului. Incursiuni în etnologia românească a riturilor de trecere*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1999.
- Bernea, Ernest, *Studii de folclor și literatură*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- Bernea, Ernest, *Cadre ale gândirii populare românești*, București, Editura Cartea Românească, 1985.
- Bernea, Ernest, *Civilizația română sătească*, București, Editura Vremea, 2006.
- Bilțiu, Maria, *Fascinația magiei: vrăji, farmece, desfaceri din județul Maramureș*, Baia Mare, Editura Enesis, 2001.
- Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, vol. I-II, București, Editura Minerva, 1981.

- Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc. Momente și sinteze*, I, București, Editura Minerva, 1981.
- Bîrlea, Ovidiu, *Eseu despre dansul popular românesc*, București, Editura Cartea Românească, 1982.
- Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, vol. 2, București, Editura Minerva, 1983.
- Bîrlea, Ovidiu, *Metoda de cercetare a folclorului*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2008.
- Bîrseanu, Jamik, Urban, Ioan, Bîrseanu, Andrei, *Doine și strigături din Ardeal /* Ediție definitivă (studiu introductiv, inedite, note și variante) de Ad. Fochi, București, Editura Academiei, 1968.
- Blaga, Lucian, *Izvoade*, București, Ed. Lyceum, 1967.
- Blaga, Lucian, *Despre gândirea magică*, București, Editura Garamond, 1992.
- Blaga, Lucian, *Elogiul satului românesc*, în *Izvoade*, București, Editura Humanitas, 2002.
- Boldureanu, Ioan, Viorel, *Antropologie culturală, Dreapta credință, Curs*, Tipografia Universității de Vest, Timișoara 1997
- Brătulescu, Monica, *Colinda românească*, București, Editura Minerva, 1981.
- Brill, Tony, *Legende populare românești. Legende istorice*, București, Editura Minerva, 1970.
- Buhociu, Octavian, *Folclorul de iarnă. Ziorile și poezia păstorească*, București, Editura Minerva, 1979.
- Butură, Valer, *Etnografia poporului român*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
- Candrea, I. Aurel, *Folclorul medical român comparat*, București, Editura Casa Școalelor, 1994.
- Candrea, I. Aurel, *Folclorul medical român comparat*, Studiu introductiv de Lucia Berdan, Iași, Editura Polirom, 1999.
- Canilli, C., *Povața românului. Obiceiurile nunților aflate pe la țară. Cronica Sinaia și O poezie de C. Canilli*, București, Stabiliment de tipo-litografie Dor. P. Cucu, 1884.
- Caraman, Petru, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi*, Iași, 1931.
- Caraman, Petru, *Colindatul la români, slavi și la alte popoare*, București, Editura Minerva, 1983
- Cernovodeanu, Dan, *Știința și arta heraldică în România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.

- Cireș, Lucia, *Descânțețe din Moldova (texte inedite)*, Iași, Editura Universității „A. I. Cuza”, 1982.
- Coatu, Nicoleta, *Structuri magice tradiționale*, Ed. BIC ALL, București, 1998
- Cocchiara, Giuseppe, *Istoria folcloristicii europene. Europa în căutare de sine*, București, Editura Saeculum I.O., 2004.
- Coman, Mihai, *Izvoare mitice*, București, Editura Cartea Românească, 1980.
- Coman, Mihai, *Mitologie populară românească*, vol. I, Viețuitoarele pământului și ale apei, București, Editura Minerva, 1986.
- Comloșan, Doina, *Folclor românesc – Note de curs și seminar*, Timișoara, 1983.
- Constantinescu, Nicolae, *Lectura textului folcloric*, București, Editura Minerva, 1986.
- Cosma, Octavian, Lazăr, *Hronicul muzicii românești*, București. Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1973.
- Crețu, Vasile, Tudor, *Curs de folclor*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2001.
- Crișan, Horațiu, Ion, *Spiritualitatea geto-dacilor*, București, Editura Albatros, 1986.
- Curuci, Leonid, *Descânțețele // Crestomație de folclor moldovenesc*, Chișinău, Editura Știința, 1989.
- Densușianu, Ovidiu, *Folclorul. Cum trebuie înțeles*, București, Editura Librăria Alcalay, 1910.
- Densușianu, Ovidiu, *Flori alese din cântecele poporului. Vieța păstorească în poezia noastră populară. Folclorul, Cum trebuie înțeles. Graiul din Țara Hațegului*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
- Dorondel, Ștefan, *Moartea și apa - ritualuri funerare, simbolism acvatic și structura lumii de dincolo în imaginarul țărănesc*, Prefață de Marianne Mesnil, București, Editura Paideia, 2004
- Eliade, Mircea, *Initiation, rites, sociétés secrètes*, Paris, Editura Gallimard, 1959.
- Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri*, București, Editura Humanitas, 1994.
- Eliade, Mircea, *De la Zamolxis la Genghis-han*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.
- Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978.
- Flegont, Olga, *Teatrul popular – entitate a duratei spirituale în istoria culturii românești, (10, Studii și cercetări de istoria artei, seria Teatru, Muzică, Cinematografie)*, Tomul XXIV, 1977
- Fochi, Adrian, *Datini și eseuri populare, de la sfârșitul secolului al XIX- lea*, București, Editura Minerva, 1976.

- Frazer, James George, *Creanga de aur*, București, Editura Minerva, 1980.
- Frazer, James George, *The golden bough*, par. I, *The Magic Art and the Evolution of the Kings*, I, London, 1955.
- Frazer, Robert, *The Making of the Golden Bough: The Origins and Growth of an Argument*, Houndmills and New York: Palgrave, 2002.
- Frazer, Robert, *The golden bough*, par. I, *The Magic Art and the Evolution of the Kings*, I, London, 1955.
- Frobenius, Leo, *Cultura Africii*, București, Editura Meridiane, 1982.
- Genep, Arnold, *Riturile de trecere*, Traducere de Lucia Berdan și Nora Vasilescu, Studiu introductiv de Nicolae Constantinescu, Postfață de Lucia Berdan, Iași, Editura Polirom, 1996.
- Ghinoiu, Ion, *Obiceiuri populare de peste an*, Dicționar, București, Editura Fundației Culturale Române, 1997.
- Ghinoiu, Ion, *Vârstele timpului*, București, Editura Meridiane, 1998.
- Ghinoiu, Ion, *Panteonul românesc*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 2001.
- Ghinoiu, Ion, *Sărbători și obiceiuri românești*, București, Editura Elion, 2004.
- Ghinoiu, Ion, *Călușul. Istorie și documente*, Slatina, Editura Fundației „Universitatea pentru toți”, 2003.
- Ghinoiu, Ion, *Lumea de aici, lumea de dincolo*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999.
- Gimbutas, Marija, *Civilizația Marii Zeițe și sosiera cavalerilor războinici*, București, Editura Lucretius, 1997.
- Gorovei, Arthur, *Credinți și superstiții ale poporului român*, Editura Socec-Sfetea, București, 1910.
- Gorovei, Arthur, *Credinți și superstiții ale poporului român*, București, Editura Socec- Sfetea, 1915.
- Gorovei, Arthur, *Descânțele românilor*, București, Editura Academiei Române, 1931.
- Gorovei, Arthur, *Folclor și folcloristică*, Chișinău, Editura Hyperion, 1990.
- Gorovei, Ștefan, *Dragoș și Bogdan – Întemeietorii Moldovei*, București, Editura Militară, 1973.

- Herseni, Traian, *Forme străvechi de cultură populară românească*, Studiu de paleoetnografie a cetelor de feciori din Țara Oltului, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977.
- Hodoș, Enea, *Poezii populare din Banat, vol. 3: Descânțece*, Sibiu, Editura Asociațiunii, 1912.
- Hultkranz, Ake, *General Ethnological Concepts*, Copenhagen, 1960.
- Ioniță, Maria, *Cartea vîlvelor (legende din Apuseni)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982.
- Ișfănoni, Doina, *Interferențe dintre magic și estetic în recuzita obiceiurilor tradiționale românești din ciclul vieții*, București, Editura Enciclopedică, 2002.
- Jula, Nicolae, Mînăstireanu, Vasile, *Tradiții și obiceiuri românești (Anul Nou în Moldova și Bucovina)*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- Kernbach, Victor, *Universul mitic al românilor*, București, Editura Științifică, 1994.
- Klingman, Gail, *Nunta mortului. Ritual, poetică și cultura populară în Transilvania*, Iași, Editura Polirom, 1998.
- Lovinescu, Vasile, *Creangă și Creanga de aur*, București, Editura Cartea Românească, 1989.
- Lotman, I. M., *Studii de tipologie a culturii*, București, Editura Univers, 1974.
- Marian, Simion Florea, *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*, Edițiunea Academiei Române, București, Editura Carol Göbl, 1890.
- Marian, Simion Florea, *Înmormântarea la români*, (studiu etnografic), București, Editura Carol Göbl, 1892.
- Marian, Simion Florea, *Vrăji, farmece și desfaceri*, București, Editura Institutul de Arte Grafice, Carol Göbl, 1893.
- Marian, Simion Florea, *Tradiții populare române din Bucovina*, București, Editura Institutului de Arte Grafice, Carol- Göbl, 1895.
- Marian, Simion Florea, *Sărbătorile la români, Studiu Etnografic, Cârniligile, I*, București, Editura Institutului de Arte Grafice, Carol- Göbl, 1898.
- Marian, Simion Florea, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, vol. II, *Păresimile*, București, Editura Institutul de Arte Grafice, Carol Göbl, 1899.
- Marian, Simion Florea, *Înmormântarea la români, Studiu Etnografic*, Ediție critică de Teofil Teaha, Ioan Șerb și Ioan Ilișiu, text stabilit de Teofil Teaha, București, Editura Cultura Națională- Grai și Suflet, 1995.

- Marian, Simion Florea, *Nunta la români, Studiu Etnografic*, Ediție îngrijită de Teofil Teaha, Ioan Șerb și Ioan Ilișiu, text stabilit de Teofil Teaha, București, Editura Cultura Națională- Grai și Suflet, 1995.
- Marian, Simion Florea, *Descânțete populare române*, București, Editura BIC ALL, 1998.
- Marian, Simion Florea, *Sărbătorile la români, Studiu Etnografic, Cincizecimea*, Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Grai și Suflet-Cultura Națională, 2001.
- Marian- Bălașa, Marin, *Colinda, sacrament și epifanie*, București, Editura Minerva, 2000.
- Mauss, Hubert, Mauss, Marcel, Hubert, Henri, *Teoria generală a magiei*, Iași, Editura Polirom, 1996.
- Mișu, Achim, *Antropologie culturală*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982.
- Mușlea, Ion, Bîrlea, Ovidiu, *Tipologia folclorului (din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hașdeu)*, București, Editura Minerva, 1970
- Nania Ion, *Istoria vânătorii în România*, București, Editura Ceres, 1977
- Nedici, Gheorghe, *Istoria vânătorii și a dreptului de vânătoare*, București, Editura Minerva, 1940.
- Nicolau, Irina, *Ghidul sărbătorilor românești*, București, Editura Humanitas, 1998.
- Nicolescu, Gheorghe Constantin, *Structură și continuitate*, București, Ed. Minerva, 1970.
- Nicolescu, Vasile, Prichici, D. Constantin Gheorghe, *Cântece și jocuri din Moldova*, București, Editura muzicală, 1963.
- Nour, Adrian, *Cultul lui Zalmoxis. Credințe, rituri și superstiții geto-dace*, Prahova, Editura Antet XX Press, 2003
- Niculiță-Voronca, Elena, *Datinile poporului român (adunate și așezate în ordine mitologică)*, Cernăuți, Tipografia Izidor Wiegler, 1903.
- Niculiță-Voronca, Elena, *Datinele și credințele poporului român. Adunate și așezate în ordine mitologică*, vol. I, Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Saeculum I. O., 1998.
- Oișteanu, Andrei, *Motive și semnificații mito-simbolice în cultura tradițională românească*, București, Editura Minerva, 1989.
- Oișteanu, Andrei, *Religie, politică și mit, Texte despre Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu*, Iași, Editura Polirom, 2007.

- Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, București, Editura Casa Școalelor, 1944.
- Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, București, Editura Saeculum, 2001.
- Oltean, Dan, *Religia dacilor*, București, Editura Saeculum I.O., 2006.
- Olteanu, Antoaneta, *Calendarele poporului român*, București, Editura Paideia, 2009.
- Pamfile Tudor, *Sărbătorile de vară la români*. Studiu etnografic, București, Academia Română, Editura Socec Sfetea, 1910.
- Pamfile, Tudor, *Mitologie românească*, Ediție și prefață de Iordan Datcu, București, Editura Cultura Națională- Grai și Suflet, 2000.
- Papahagi, Tache, *Mic dicționar folcloric. Spicuri folclorice și etnografice comparate*, București, Editura Minerva, 1979.
- Panaitescu, Petre P., *Cronicile slavo-române din secolele XV-XVI*, București, Editura Minerva, 1959.
- Panea, Nicolae, *Gramatica funerarului*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2003.
- Pavelescu, Gheorghe, *Mana în folclorul românesc. Contribuții pentru cunoașterea magicului*, Sibiu, Tiparul Krafft & Dorotloff S.A, 1944.
- Pavelescu, Gheorghe, *Magia la români: studii și cercetări despre magie, descântece și mană*, București, Editura Minerva, 1998.
- Păscăluță, Octavian, *Păunul de aur*, București, E.S.P.L.A., 1957.
- Pop, Dumitru, *Paparuda în obiceiuri agrare în tradiția populară românească*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1989.
- Pop, Dumitru, *Studii de istoria folcloristicii românești*, Baia Mare, Editura Umbria, 1997.
- Pop, Mihai, *Obiceiuri tradiționale românești*, București, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, 1976.
- Pop, Mihai, *Strămoșii poporului român, Geto-dacii și epoca lor*, București, Editura Politică, 1980.
- Pop, Mihai, Ruxăndroiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1990.
- Pop, Mihai, *Obiceiuri tradiționale românești*, Editura Univers, București, 1999.
- Popp, Vasilie, *De funeribus plebejis Daco-Roamnorum sive hodiernorum Valachorum et quibusdam circa ea abusibus- Despre inmormântările comune la daco-români sau la românii de astăzi și despre unele superstiții*, Viena, 1817, traducere din limba latină: Andreea Mârza. Studiu introductiv, ediție, note și indice:

- Marius Rotar, Iacob Mârza. Rezumat: Laura Stanciu, Alba Iulia, Editura Aeternitas, 2004.
- Răutu, Radu, *Prefață la Antologia descântecelor populare românești*, București, Editura "Grai și suflet - Cultura Națională", 1998.
 - Ries, Julien, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii*, traducere din limba italiană de R. Utale, Iași, 2000.
 - Rudică, Tiberiu, Costea, Daniela, *Aspecte psihologice în mituri, legende și credințe populare*, Iași, Editura Polirom, 2003.
 - Ruxăndoiu, Pavel, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, București, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, 2001.
 - Ruseev, Eugen, *Filonul folcloric în creația neculceană. Literatura moldovenească și folclorul*, Chișinău, Editura Știința, 1982.
 - Sevastos, Elena, *Studiu istoricu-etnograficu comparativu. Însuratulu de tîneru și mâncatulu de dimineță*, Premiata de Academia Română cu premiulu Eliade Rădulescu 1888, Edițiunea Academiei Române, București, Tipografia Carol Gobl, 1889.
 - Simion, Victor, *Imagine și legendă*, București, Editura Meridiane, 1983.
 - Stevanović, Lada, *Laughing at the Funeral: Gender and Anthropology in the Greek Funeral Rites*, Belgrade, Ed. of Institute of Ethnography SASA, 2009.
 - Strauss, C. Levi, *Antropologia structurală*, București, Editura Minerva, 1978.
 - Șeuleanu, Ion, *Nunta în Transilvania în Contextul ceremonialului nupțial românesc*, București, Editura Viitorul Românesc, 2000.
 - Tocilescu, Grigore, Cristea N. Țapu, *Materialuri folcloristice*, vol. II, București, Editura Minerva, 1981.
 - Văduva, Ofelia, *Magia darului*, București, Editura Enciclopedică, 1997.
 - Vlăduțiu, Ion, *Etnografie românească*, București, Editura Științifică, 1973.
 - Vergil, *Aeneid*, în „Opera”, ed. R. A. B. Mynors, Oxford, Editura Clarendon Press, 1969.
 - Voronca, Elena-Niculiță, *Datinile poporului român (adunate și așezate în ordine mitologică)*, Cernăuți, Tipografia Izidor Wiegler, 1903.
 - Vrabie, Gheorghe, *Folcloristica română. Evoluție, curente, metode*, București, Editura pentru Literatură, 1968.

- Vrabie, Gheorghe, *Preocupări de folclor în vechea literatură română: Dosoftei, Ion Neculce, Stolnicul Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir*, în vol. „Folcloristica română, evoluție, curente, metode”, București, Editura pentru literatură, 1968.
- Vrabie, Gheorghe, *De civitate rustica. Studii și cercetări de etnologie și literatură populară română*, București, Editura Grai și Suflet-Cultura Națională, 1999.
- Vuia, Romulus, *Studii de etnografie și folclor*, I, Ediție îngrijită de Mihai Pop și Ioan Șerb, Prefață de Mihai Pop, București, Editura Minerva, 1975.
- Vuia, Romulus, *Studii de etnografie și folclor*, vol.II, Editura Minerva, București, 1981.
- Vulcănescu, Romulus, *Măștile populare*, București, Editura Științifică, 1970.